

Tiivistelmä keskeisistä laeista lapsi- ja nuorisotyössä toimiville

Anne-Mari Lemmetyinen

Ortodoksisten nuorten liitto
ONL ry

Sisällys

LUKIJALLE.....	2
2. NUOREN KOHTAAMINEN – AIDOSTI.....	3
3. NUORISO- JA LASTENSUOJELULAKI.....	4
Nuorisolaki.....	4
Lastensuojelulaki.....	8
4. LAPSEN HYVINVOINTI – KENELLÄ ON VASTUU?.....	8
Ilmoitusvelvollisuus.....	9
Milloin on syytä huolestua?.....	9
Kuinka toimia?.....	10
5. HENKILÖTIETOLAKI.....	10
6. VAITIOLOVELVOLLISUUS.....	12
7. RIKOSTAUSTAOTE.....	15
8. ALKOHOLI, TUPAKKA JA HUUMEET – perusasiaa päihteistä	16
Alkoholi.....	17
Tupakka	19
Sähkösavuke.....	19
Huumeet.....	20
Riippuvuus päihteisiin.....	20
9. KIUSAAMINEN JA SIIHEN PUUTTUMINEN.....	22
Mitä kiusaaminen on?.....	22
Kiusaamisen monet muodot.....	22
Kuinka toimia kiusaamistapauksen tultua ilmi?.....	24
Kiusaamisen jäljet kiusatussa.....	25
10. SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ JA SUKUPUOLEEN PERUSTUVA HÄIRINTÄ.....	26
11. LAPSET JA NUORET SOSIAALISESSA MEDIASSA.....	30
12. TURVALLISUUS SEURAKUNNAN TAPAHTUMISSA.....	32
Yleistä turvallisuusohjeista.....	33
Henkilökunta.....	35
Muut huomioonottavat asiat.....	35
Hätätilannevalmius.....	36
13. JOKAMIEHENOIKEUDET – OLE EKORETKEILIJÄ!.....	37
14. TEKIJÄNOIKEUDET.....	40
LÄHTEET.....	43
LIITTEET.....	44

LUKIJALLE

Lapsi- ja nuorisotyössä on huomioitava eräät lait ja säädökset, joita on noudatettava. Tällaisia lakeja ovat muun muassa nuorisolaki, lastensuojelulaki, perusopetuslaki, tupakkalaki ja alkoholilaki. Näiden lakien tarkoituksena on **lasten ja nuorten turvallisuuden ja hyvinvoinnin varmistaminen**. Oppaaseen on koottu keskeistä tietoa esimerkiksi jokamiehen oikeuksista luonnossa liikkujalle, turvallisuuskysymyksiä leirien järjestämisestä ja kiusaamiseen puuttumisesta. Lakiasiat ovat usein mutkikkaita, joten tähän oppaaseen on koottu tiivistelmänomaisesti tärkeimpiä asioita, jotka sinun tulisi tietää työskennellessäsi lasten ja nuorten parissa. Oppaan laatijana olen pyrkinyt tuomaan esille käytännön esimerkkejä soveltaen ja korostaen seurakunnan näkökulmaa.

Oppaan tarkoitus on **tukea erityisesti seurakunnan lapsi- ja nuorisotyössä toimivia henkilöitä**. Oppaasta on pyritty tekemään sellainen, että se voisi palvella aloittelevia kuin kokeneempiakin työntekijöitä.

Ortodoksisten nuorten liitto ry on valtakunnallinen nuorisjärjestö, joka on perustettu 1943 (www.onl.fi.) Valtakunnallisella nuorisjärjestöllä tarkoitetaan rekisteröityä järjestöä, joka toteuttaa nuorisolain tarkoitusta ja lähtökohtia ja jonka toiminta-alueena on koko maa (Nuorisolaki 72/2006).

Turvallista ja antoisaa työtä lasten ja nuorten parissa!

Anne-Mari Lemmetyinen (FK), oppaan laatija

Maria Kauppila (KM), toiminnanjohtaja, ONL ry

1. NUOREN KOHTAAMINEN – AIDOSTI

Arvostava kohtaaminen mahdollistaa aidon kohtaamisen. Seuraavassa laatikossa on kiteytetysti esitetty kymmenen avainta aitoon kohtaamiseen. Avaimet soveltuvat myös nuorempien lasten kanssa toimimiseen.

KYMMENEN AVAINTA AITOON KOHTAAMISEEN

AITOUS: Tee työtä omalla persoonallasi.

AIKUISUUS: Et ole kaveri vaan kasvattaja.

AVOIMUUS: Puhu asioiden oikeilla nimillä rakentavasti.

EMPAATTISUUS: Ole nuoren puolella.

INHIMILLISYYS: Tuomitse teko, älä nuorta ihmisenä.

MOTIVOINTI: Kiitä, kehu, kannusta (3 x K).

LUOTETTAVUUS: Pidä aina sanasi. Ellet pysty siihen, perustele, miksi et.

NÖYRYYS: Ammenna omasta elämästäsi selviämiskokemuksia.

PALAUTE: Kannusta rehellisesti ja rakentavasti.

PEDAGOGINEN RAKKAUS: Rajat ovat välittämistä.

+ **Tunneäly:** Käytä intuitiotasi ja tilannetajuasi.

+ **Tunnista, tunnusta ja toimi:** Toimi vastuullisesti niin, että muistat nuoren edun mutta myös omat rajasi!

Lähteet ja lisätiedot:

Veivo-Lempinen, Lea 2009. Nuoren aito kohtaaminen. – Anna-Liisa Lämsä (toim.), *Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin* 2009, s. 197–213.

Jyväskylä: PS-kustannus.

2. NUORISO- JA LASTENSUOJELULAKI

Nuorisolaki

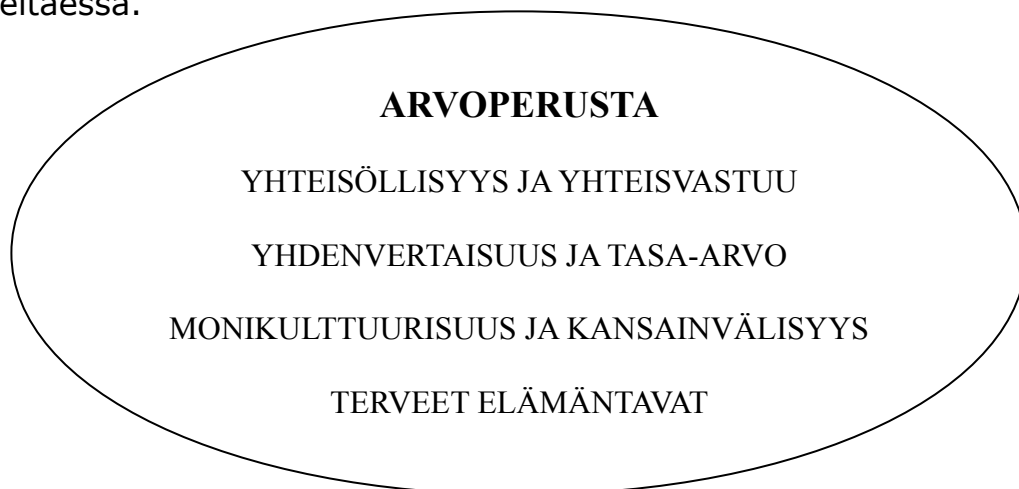
Nuorisolaki (72/2006).

Lain tarkoituksena on

- ◇ **tukea nuorten kasvua ja itsenäisyyttä,**
nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita;
- ◇ **edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta,**
aktiivisella kansalaisuudella tarkoitetaan nuorten tavoitteellista toimintaa yhteiskunnassa;
- ◇ **vahvistaa nuorten sosiaalisuutta,**
sosiaalisella vahvistamisella tarkoitetaan nuorille suunnattuja toimenpiteitä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja
- ◇ **parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja** (nuorisopolitiikan avulla).

Nuorisotyötä ja -politiikkaa toteutetaan monialaisena yhteistyönä kunnassa. **Nuorisotyössä on keskeistä ammatillinen osaaminen ja vapaaehtois-työ.**

Nuorisolain (1. §) tavoitteisiin liittyvää **arvoperustaa** voidaan pitää eettisenä ohjeistona, joka tulee välittyä kaikessa toiminnassa nuorten ja lasten kanssa työskenneltäessä.

Arvoperustan ydinkohdista

Yhteisöllisyys lähtee yhteisöstä itsestään. Yhteisön muodostavat esimerkiksi kriparileiriin, vaellusleiriin tai lasten päiväkerhoon kuuluvat henkilöt (ohjaajat, muu henkilökunta, osallistujat). Yhteisö luo tavoitteet, arvot ja säännöt, joiden puitteissa toiminta tapahtuu. Kaikkien jäsenten oletetaan noudattavan yhteisesti sovittuja asioita.

Yhteisöllisyys on kokemuksellinen asia: jäsen kokee olevansa osallinen ja kokee voivansa vaikuttaa. Yhteisön jäsen kokee, että hänestä välitetään ja hän välittää. Yhteisöllisyys on myös yhteenkuuluvuuden ja luottamuksen tunnetta. Lapsella ja nuorella on oikeus osallistua yhteisölliseen elämään, sillä se tuo lapselle arvokasta kokemusta sosiaalisesta elämästä ja lisää lapsen hyvinvointia ympäristössä, joka on luotu turvalliseksi. Esimerkiksi leiriohjaajan tai kerho-ohjaajan näkökulmasta ajateltuna yhteisöllisyys on parhaimmillaan hyvinvoinnin edistämistä ja yhteistä huolenpitoa lapsista ja nuorista.

Yhteisvastuu tarkoittaa samaa kuin *solidaarisuus*. Se tarkoittaa yhteenkuuluvuuden tunnetta ja myötämielisyyttä kanssaihmissä kohtaan. Yhteisvastuullisuus voi rajoittua yhden ryhmän sisälle, mutta myös laajasti ajateltuna se voidaan ymmärtää maailmanlaajuisena kunnioituksena ja arvostuksena toisia ihmisiä kohtaan. Yhteisöllisyys liittyy siten solidaarisuuteen läheisesti.

Yhdenvertaisuus luetaan ihmisen perusoikeudeksi. Yhdenvertaisuuslain (20.1.2004/21) mukaan ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjinnällä tarkoitetaan muun muassa häirintää, jolla luodaan henkilöön tai ihmisryhmään kohdistuva uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri. (Syrjinnän kielto, 6. §.)

Tasa-arvo tarkoittaa samaa kuin samanarvoisuus. Suomessa sukupuolten välinen tasa-arvo on keskeinen arvo. Pyrkimyksenä on edistää tasa-arvoa muun muassa työpaikoilla ja koulutuksissa sekä palkkaukseen liittyvissä asioissa. Seurakunnan vapaaehtoistyössä tasa-arvo voi tarkoittaa esimerkiksi tehtävien ja vastuun jakamista tasa-arvoisesti ja oikeudenmukaisesti. Tehtäviä voidaan jakaa myös ennakkoluulottomasti sillä ajatuksella, ettei ole eritelty miesten ja naisten töitä, vaan kaikki voivat osallistua kaikkiin tehtäviin kykyjensä mukaan. Kuitenkin on joitain palvelustehtäviä esimerkiksi kirkossa, joihin voi osallistua vain mieshenkilöt. Naishenkilöllä voi olla kirkkoelämässä muita palvelustehtäviä.

Monikulttuurisuus voi tarkoittaa monia eri asioita. Monikulttuurisuudella voidaan tarkoittaa sitä, että yhteiskunnassa on eri kieli- ja kulttuuritaustoja edustavia henkilöitä ja ryhmiä, jotka toimivat tasa-arvoisesti ja elävät vastavuoroista rinnakkaiseloa. Monikulttuurisuus voi esimerkiksi tarkoittaa myös erilaisuutta, kuten eri kulttuuria, kansallisuutta tai uskontoa edustavaa taustaa. Monikulttuurisuutta on myös se, että henkilöt, joilla on erilaisia henkilökohtaisia kokemuksia, arvoja ja luonteenpiirteitä toimivat yhdessä hyvässä hengessä. Useimmiten eroja ja erilaisuutta ei juurikaan mietitä, mutta toisiinsa yhteisissä toiminnoissa (esim. leirillä) saattaa tulla vastaan tilanteita, jolloin on huomioitava eri kulttuurien taustoihin liittyvät asiat. Päämääränä tulisi olla ilmapiiri, joka on turvallinen, avoin ja rento. Monikulttuuriselle toiminnalle voi olla esteitä, jotka liittyvät useimmiten ihmisen omiin asenteisiin ja ennakkoluuloihin. Ihmiset voivat tehdä myös yleistyksiä asioista. Nämä kaikki liittyvät yleensä vähäiseen kokemukseen ja tietoon. Olemalla rohkea, utelias ja avoin voi oppia paljon monikulttuurisuuden rikkaudesta.

Kansainvälisyys tarkoittaa kansojen tai valtioiden välistä asiaa. Nuorisotyössä kansainvälisyyttä voidaan toteuttaa esimerkiksi järjestämällä tapahtuma tai leiri, jossa on osallistujia eri maista. Kansainvälinen vuorovaikutus ja yhteistyö rikastuttavat kaikkia osapuolia.

Terveisiin elämäntapoihin kuuluvat muun muassa monipuolinen ruokavalio, säännöllinen liikunta ja unirytmii, päihteyttömyys ja savuttomuus. Terveet elämäntavat edistävät hyvinvointia ja jaksamista arkielämässä. Terveelliset elämäntavat vähentävät riskiä sairastua erilaisiin sairauksiin.

Ympäristön kunnioittaminen tarkoittaa sitä, että toimitaan kunnioittamalla ja suojelemalla luontoa ja muuta ympäristöä: pyritään esimerkiksi kierrättämään ja lajittelemaan jätteitä määrättyillä tavoilla ja luonnossa liikuttaessa huomioidaan jokamiehen oikeudet. Pyrkimys ekologisuuteen ja niukkuuteen kuuluu läheisesti ortodoksiseen ajatusmaailmaan. **Elämän kunnioittaminen** tarkoittaa sitä, että pidetään arvokkaana sekä ihmisen että eläinten elämää ja oikeuksia. Ketään ei saa vahingoittaa ruumiillisesti tai henkisesti.

Lähteet ja lisätiedot:

Kasvun kumppanit – lasten hyvinvointia vahvistamassa.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/nuorten/nuorisotyö.

Nuorisolaki (72/2006). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>.

Suomen partiolaiset. http://ohjelma.partio.fi/index.php?title=Mit%C3%A4_monikulttuurisuus_on%3F.

Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://www.stm.fi/tasa-arvo>.

Terveysportti. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_teos=onn&p_selaus=9513&p_osio=#9513.

Yhdenvertaisuuslaki (20.1.2004/21). Finlex.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021>.

Wikipedia. Solidaarisuus. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Solidaarisuus>.

Lastensuojelulaki

Lastensuojelulaki (13.4.2007/417).

Lapsena pidetään tämän lain mukaan **alle 18-vuotiasta henkilöä**.

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata

- ◇ **lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön,**
- ◇ **tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä**
- ◇ **erityiseen suojeluun.**

Lähteet ja lisätiedot:

Lastensuojelulaki (13.4.2007/417). Finlex.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>.

3. LAPSEN HYVINVOINTI – KENELLÄ ON VASTUU?

Vastuu lapsen hyvinvoinnista on **ensisijaisesti vanhemmilla tai hänen muilla huoltajillaan**. Heidän tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Lapsi- ja nuorisotyössä työskentelevien tulee toimia lasta kunnioittavasti.

Lapsen huoltoon liittyvän 1. §:n säännöksen mukaan:

Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä muullakaan tavoin kohdella loukkaavasti.

(Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361.)

Lähteet ja lisätiedot:

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (8.4.1983/361). Finlex.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>.

Ilmoitusvelvollisuus

Tarvittaessa lapsi ja perhe on ohjattava lastensuojelun piiriin. Lapsella on oikeus erityiseen suojeluun, mikäli vanhemmat tai muut huoltajat eivät selviä kasvatustehtävästään.

Lastensuojelun perustehtävät ovat:

- 1) **lasten yleiseen kasvuoloihin vaikuttaminen,**
- 2) **vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja**
- 3) **varsinainen lasten suojelutehtävä.**

Ilmoitusvelvollisuus lastensuojeluun liittyen **koskee seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdiskunnan palveluksessa tai luottamustoimessa olevia henkilöitä.** Tämä velvollisuus koskee myös muun muassa opetusta tai koulutusta järjestäviä sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestäviä henkilöitä.

(Lastensuojelulaki 13.4.2007/4; 5. luku 25 §.)

Seurakunnan työssä olevan henkilön, myös vapaaehtoisen työntekijän on reagoitava tilanteeseen, jos lapsen hyvinvoinnin turvaaminen niin vaatii.

Milloin on syytä huolestua?

Lapsen tai nuoren henkinen paha olo voi ilmetä eri tavoin. Lapsi tai nuori voi puhua asioistaan tai käyttäytyä poikkeavalla tavalla, jolloin on syytä varmistua hänen hyvinvoinnistaan. Seurakunnan työntekijöiden tulee toimia, jos *"he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä."* (Lastensuojelulaki 25. §)

Kuinka toimia?

Mikäli lapsen tai nuoren tilanne on sellainen, että lastensuojelun tarpeen selvittämiseen on syytä, on esim. vastuullisen leiriohjaajan tai muun seurakunnan työssä olevalla **velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus joko puhelimitse tai kirjallisesti**. Ilmoitukseen liittyvää lomaketta voidaan käyttää tukena tehdessä ilmoitusta myös puhelimitse. Ilmoitus täytetään siltä osin, mitä asioista tiedetään.

Lomake löytyy Sosiaaliportti-sivustolta Lastensuojelun käsikirjasta:

<https://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/lomakkeet/lastensuojeluilmoitus/](https://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/lomakkeet/lastensuojeluilmoitus/).

Lähteet ja lisätiedot:

Lastensuojelulaki (13.4.2007/417). Finlex.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.

Sosiaaliportti. Lastensuojelun käsikirja. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/>.

4. HENKILÖTIETOLAKI

Henkilötietolaki (22.4.1999/523)

Tämän lain tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä. Tarkoituksena on myös edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista. Seurakunnan palveluksessa olevan ja vapaaehtoisen työntekijän tulee toimia siten, etteivät ulkopuoliset saa tietoa muiden henkilöiden asioista.

Mitä tarkoitetaan henkilötiedolla?

Henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa

eläviä koskeviksi.

Arkaluonteisten tietojen käsittely

Arkaluonteisten henkilötietojen käsittely on kielletty muun muassa seuraavissa tapauksissa: **henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia.**

Mikäli joudut käsittelemään esimerkiksi kerholaisen tai leiriläisen sosiaaliturvatunnusta tai hänen terveyteen liittyviä asioita, ole erityisen huolellinen. Sivulliset eivät saa tietää henkilöön liittyvistä asioista.

Salassa pidettävät paperit on syytä pitää muiden ulottumattomissa.

Arkaluonteiset tiedot poistetaan välittömästi rekisteristä, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää perusteita.

Valokuva ja kuvauslupa

Henkilötietolaissa valokuva luetaan henkilötietoihin. **Vanhempien lupa tarvitaan ehdottomasti, kun alaikäisestä (alle 18-vuotiaasta) julkaistaan kuva**, jonka kuka tahansa voi nähdä esimerkiksi netissä, sanomalehdessä tai muissa julkaisuissa. Yleensä kouluissa on kuvaaminen kielletty, jolloin kuvausta varten aina pyydetään lupaa vanhemmilta. Tähän tilanteeseen liittyy perusoikeudellinen yksityisyydensuoja. Vanhempien kuvauslupaa tarvitaan myös seurakunnan tapahtumissa, kun kysymyksessä on alaikäinen henkilö. Otettaessa kuvaa henkilöstä tai tapahtumasta millä tahansa kuvausvälineellä, tulee huomioida seuraavat seikat:

- ◇ Kuvaajan on tiedettävä, saako hän kuvata kohdetta (esim. nauhoittaa tai kuvata konserttia) sekä tunnettava omiin kuviin liittyvät oikeudet. Tässä on taustalla tekijänoikeuksiin liittyvät asiat.
- ◇ Kuvaajalla pitää olla kuvauslupa ja julkaisulupa kunnossa.
- ◇ Sananvapaus vs. yksityisyydensuoja – kuvaajan tulee olla tietoinen lain rajoitteista.

HUOMIO!

Pyydä aina lupa kuvattavalta kuvaamiseen ja kuvan julkaisemiseen. Ketään ei pidä kuvata vasten tahtoaan ja kotirauhaa ei saa rikkoa. Julkisilla paikoilla saa kuvata, ellei sitä erikseen kielletä (esim. kielto voi koskea kauppakeskuksessa kuvaamista).

Ole erityisen huolellinen lupa-asioiden kanssa kuvatessasi alle 18-vuotiasta.

Tekijänoikeus kuuluu kuvan ottajalle. Hän päättää mitä kuvalla saa tehdä, kuten missä sen saa julkaista, saako kuvaa muokata jne.

5. VAITIOLOVELVOLLISUUS

Molemminpuolinen luottamus on tärkeä asia lapsi- ja nuorisotyössä. Henkilötietolain 33. § ilmaisee vaitiolovelvollisuudesta siten, että **et saa tämän lain perusteella kertoa sivullisille henkilöille mitään sellaista tietoa, joka koskee toisen henkilön ominaisuuksia, henkilökohtaisia oloja tai taloudellista asemaa.**

Vaitiolovelvollisuus jaetaan kolmeen eri luokkaan:

1. Moraalinen vaitiolovelvollisuus

Vaitiolo on yksilön omantunnon varassa. **Moraalinen vaitiolovelvollisuus koskee esimerkiksi vapaaehtoistyötä tekevää.** Hän voi

työssään kuulla tai muulla tavoin saada tietoonsa salassa pidettävän asian. Vaitiolovelvollisuus koskee henkilöä yleisen tavan ja käytännön perusteella.

2. Juridinen vaitiolovelvollisuus

Vaitiolovelvollisuus koskee lähinnä valtion tai kunnan virassa olevia (lääkäreitä, tuomareita, poliiseja, opettajia jne.), jotka virkansa puolesta saavat tietää salassa pidettäviä asioita. Juridinen vaitiolovelvollisuus ei kuitenkaan ole ehdoton, sillä eri viranomaisten tietojenvaihdon kohdalla on Suomen laissa useita poikkeuksia.

3. Ehdoton vaitiolovelvollisuus

Ehdoton vaitiolovelvollisuus koskee ainoastaan pappeja, piispaa ja soveltuvien osin myös diakonia. Vapaaehtoistyöntekijä tai muu seurakunnan palveluksessa oleva henkilö ei voi olla ehdoton vaitiolovelvollisuudessaan. Papeilla, piispoilla ja diakoneilla on oma menettelytapansa, kun tilanne vaatii ottamaan yhteyttä viranomaisiin, esimerkiksi poliisiin.

Vaitiolovelvollisuuden rikkominen

Jos kerrot ulkopuoliselle henkilölle jotain mitä olet saanut selville lapsesta tai nuoresta, saatat joutua vastuuseen vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta. Henkilötietolain 33 §:n rikkomisesta voidaan rangaista rikoslain 38 luvun mukaisesti joko 1. §:n (salassapitorikoksen) tai 2. §:n (salassapitorikkomuksen) mukaan:

1 § Salassapitorikos

1) paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimessaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon, taikka

2) käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 40 luvun 5. §:n mukaan, **salassapitorikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.**

2 § Salassapitorikkomus

Salassapitorikkomuksesta voidaan tuomita **sakkoihin**, jos teko on merkitykseltään vähäisempi yksityisyyden tai luottamuksellisuuden suojan kannalta tai muihin rikokseen liittyviin seikkoihin nähden. **Salassapitorikkomus on salassapitorikosta lievempi teko.**

"Salassapitorikkomuksesta tuomitaan myös se, joka on syyllistynyt sellaiseen 1. §:ssä tarkoitettuun salassapitovelvollisuuden rikkomiseen, joka on erikseen säädetty salassapitorikkomuksena rangaistavaksi."
(Rikoslaki 21.4.1995/578.)

HUOMIO!

Sinua velvoittaa moraalinen vaitiovelvollisuus, toimi sen mukaan.

Älä lavertele toisten asioista muille, esimerkiksi kaverillesi tai perheenjäsenellesi. Kertoessasi toisen henkilön arkaluonteisia asioita jollekin toiselle henkilölle, saatat joutua vastuuseen teostasi.

Noudata aina hyviä tapoja käsitellessäsi toisen henkilön asioita (esim. leiriläisen).

Lähteet ja lisätiedot:

Henkilötietolaki (22.4.1999/523). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>.
Mediakasvatus. <http://www.mediakasvatus.fi/tietopankki/wiki/kuvauslupa>.
Rikoslaki (21.4.1995/578). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>.
Wikipedia. Vaitiovelvollisuus. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Vaitiovelvollisuus>.

6. RIKOSTAUSTAOTE

Lapsella ja nuorella tulee olla mahdollisuus turvalliseen ja luotettavaan ympäristöön, myös vapaa-ajantoiminnassa. *Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä* on vuonna 2003 voimaan astunut laki. Lain tarkoituksena on **suojella alaikäisten henkilökohtaista koskemattomuutta ja edistää heidän turvallisuuttaan.**

Laki koskee työ- ja virkasuhteessa tehtävää työtä, johon liittyy ilman huoltajan läsnäoloa alaikäisen kasvatusta, opetusta, hoitoa tai muuta huolenpitoa taikka muuta työskentelyä henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa alaikäisen kanssa.

Työnantajan täytyy pyytää rikostaustaote tehtävään valitulta. Työhön valitun tulee toimittaa työnantajalle nähtäväksi rikostaustaote. Maksullinen ote tilataan Oikeusrekisterikeskuksesta joko postitse, sähköpostitse tai sähköisen lomakkeen kautta. Puhelimitse otetta ei voi tilata. **Ote annetaan vain yli kolme kuukautta kestäväää työ- tai virkasuhdetta varten, ja ote on voimassa 6 kuukautta.** Ote tilataan vain henkilölle itselleen, esimerkiksi työnantajalla ei ole mahdollisuutta tilata sitä toisen puolesta. Tarkemmat ohjeet rikostaustaotteen tilaamiseen löytyvät Oikeusrekisterikeskuksen verkkosivulta.

Rikostausta ote sisältää **ainoastaan** seuraavanlaisia tietoja, joista henkilö on saatettu tuomita:

- ◇ Lapseen kohdistuvat rikokset
- ◇ Seksuaalirikokset
- ◇ Väkivaltarikokset
- ◇ Huumausainerikokset

Lisäksi otteeseen merkitään sakkorekisteristä ne sakkomerkinnot, jotka on tuomittu lapseen kohdistuvista rikoksista tai seksuaalirikoksista. Mikäli henkilö ei ole syyllistynyt edellä oleviin rikoksiin, rikostaustaote sisältää todistuksen tästä.

Lähteet ja lisätiedot:

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä. Finlex.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020504>.

Oikeusrekisterikeskus. <http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18232.htm>.

7. ALKOHOLI, TUPAKKA JA HUUMEET – perusasiaa päihteistä

Seurakunnan työntekijöiden ja vapaaehtoistyötä tekevien tulee olla tietoisia päihteistä, niiden käytön haittavaikutuksista ja käytön ehkäisystä. Seurakunnan vapaa-ajantoiminnassa, kuten leireillä, **tulee noudattaa ja edistää päihteetöntä ja terveellistä elämäntapaa.**

Nuorten päihteiden käytön ehkäisy on **asennekasvatusta**, jonka avulla tuetaan nuoren tervettä itsetuntoa, vahvistetaan ongelmanratkaisutaitoja ja edistetään kielteistä suhtautumista päihteisiin. Nuoren toiveikas tulevaisuudenkuva ja itsensä pitäminen arvokkaana yksilönä ehkäisevät päihteiden kokeilua tai niiden aloittamista.

Nuorten kanssa tulisi puhua reilusti päihteistä, huumeista ja niihin liittyvistä asioista. Vanhempien ja muiden aikuisten tulee tehdä päihteiden kokeilusta ja käytöstä nuorelle mahdollisimman hankalaa. Nuoria tulisi valvoa siten, että kiinni jäämisen riski on suuri. Kun nuori tietää, että alkoholin ja tupakan kokeilusta tai käytöstä tulee seuraamuksia, kokeilutilanteiden ja nautitun päihteen määrä jäänee vähäisemmäksi tai jopa toteutumatta. Tämä käytäntö vähentää päihteisiin liittyvää **riippuvuusriskiä.**

Päihteisiin liittyviä lakeja ovat:

- ◇ Alkoholilaki (8.12.1994/1143), jonka tarkoitus on ohjata alkoholin kulu-
tusta ehkäisemällä alkoholipitoisista aineista **aiheutuvia yhteiskun-
nallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja**.

- ◇ Tupakkalaki (13.8.1976/693), jonka avulla ehkäistään **tupakkatuottei-
den käytön aloittamista, edistetään niiden käytön lopettamista
ja suojellaan väestöä tupakansavulle altistumiselta**. Lain tavoite
on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien
tupakkatuotteiden käytön loppuminen.

- ◇ Huumausainelaki (30.5.2008/373), jonka tavoitteena on huumausainei-
den **laittoman Suomeen tuonnin, Suomesta viennin, valmistuk-
sen, levittämisen ja käytön ehkäiseminen**.

Alkoholi

Alkoholi ja tupakka ovat valtapäihteitä Suomessa.

Alkoholilain määritelmiä:

- 1) *alkoholipitoisella aineella* sellaista ainetta tai tuotetta, joka sisältää **enemmän** kuin 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia,

- 2) *alkoholittomalla juomalla* nautittavaksi tarkoitettua juomaa, joka sisältää **enintään** 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia.

Alkoholipitoisilla aineilla tarkoitetaan **alkoholijuomia, alkoholivalmisteita ja väkiviinaa**:

- 1) *alkoholijuomalla* nautittavaksi tarkoitettua juomaa, joka sisältää **enintään** 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;
- 2) *miedolla alkoholijuomalla* alkoholijuomaa, joka sisältää **enintään** 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;
- 3) *väkevällä alkoholijuomalla* alkoholijuomaa, joka sisältää **enemmän** kuin 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;
- 4) *väkiviinalla* etyylialkoholia ja etyylialkoholin vesiliuosta, joka sisältää **enemmän** kuin 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia ja joka ei ole denaturoitu;
- 5) *alkoholivalmisteella* alkoholipitoista ainetta, joka ei ole alkoholijuoma eikä väkiviina ja joka voi olla denaturoitu.

Denaturoidulla aineella tarkoitetaan alkoholivalmisteen käsittelemistä juomakelvottomaksi (esim. sprii, käsidesinfiointiaine).

Alkoholilain rikkomisesta voidaan säätää rangaistuksia rikoslain mukaisesti. Esimerkiksi rangaistavaa toiminta on, kun

- ◇ henkilö, joka on alle 18-vuotias, pitää hallussaan alkoholijuomaa. Tai jos henkilö on 18-vuotias, mutta ei vielä 20 vuotta täyttänyt pitää hallussaan väkevää alkoholijuomaa,
- ◇ henkilö, joka tarjoaa alle 18-vuotiaalle alkoholia niin, että tämä siitä juopuu,
- ◇ henkilö valmistaa, myy tai välittää alkoholijuomaa tai väkiviinaa.

Tästä näkökulmasta tarkasteltuna esimerkiksi leiriläisellä tai leiriohjaajalla ei tule olla hallussaan alkoholia, eikä hän saa tarjota tai välittää alkoholijuomia.

Tupakka

- ◇ Tupakkatuotteita ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa alle 18-vuotiaalle.
- ◇ Tupakointituotteita ei saa luovuttaa alle 18-vuotiaalle.

Tupakointi **on kielletty** muun muassa

- 1) perhepäivähoidon sisätiloissa perhepäivähoidon aikana, päiväkotien sisätiloissa ja ulkoalueilla,
- 2) oppilaitosten sisätiloissa ja niiden ulkoalueilla,
- 3) sisätiloissa järjestettävistä yleisissä tilaisuuksissa sekä
- 4) työyhteisöjen yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa.

Tupakointia varten ei voida järjestää erillistä huonetta tai muuta tilaa sisätiloihin, joka on pääasiassa alle 18-vuotiaiden käytössä.

Sähkösavuke

Tupakkalaissa sähkösavuketta pidetään tupakkajäljitelmänä, sillä se muistuttaa ulkoisesti tupakkatuotetta. Sähkösavukkeessa voi olla nikotiinitonta nestettä, jolloin se on tupakan vastiketta. Jos sähkösavukkeessa on nikotiinia, aine ei kuulu tupakka- vaan lääkelain piiriin.

Kun tupakkalain mukaan sähkösavuke ei ole varsinainen tupakkatuote, sähkösavukkeeseen eivät päde tupakointikiellot, jotka on määritelty tupakkalakiin. Esimerkiksi alle 18-vuoden ikäraja tai myyntikielto eivät koske sähkösavukelaitteen ja nikotiinittoman nesteen ostamista.

Sähkösavukkeen polttaminen muistuttaa huomattavasti tavallista tupakointia, joten se aiheuttaa usein hämmennystä muille henkilöille, jotka oleilevat sa-

moissa tiloissa tai alueella.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ja Työterveyslaitos ovat antaneet tiedotteen 14.2.2012 koskien sähkötupakkaa. Sähkösavukkeen käytön turvallisuudesta, terveysvaikutuksista tai haitoista sekä tehosta tupakan vieroituksesta ei ole riittävästi tietoa. Työterveyslaitos kehottaakin suhtautumaan sähkösavukkeeseen samoin kuin muuhun tupakkatuotteeseen.

Huumeet

Huumeet ovat yksi suurimmista huolenaiheista, ja jopa aikuisille huumeet voivat olla tuntematon ja pelottava asia. Huumeita saa kaikkialta Suomesta, kuitenkin alueellisia erot kokeiluissa ovat huomattavia. Yllättävää kyllä, tuntemattomia henkilöitä useimmin tuttavat ja ystävät saattavat tarjota nuorille huumaavia aineita kokeiltaviksi.

Huumausaineiden käytöksi luetaan:

- 1) liuottimien, liimojen tms. haistelu eli "imppaaminen",
- 2) lääkkeiden käyttäminen päihtymistarkoituksessa ilman asianmukaista reseptiä tai yhdessä alkoholin kanssa ja
- 3) "perinteisten" huumeiden (kannabistuotteet, heroini, kokaiini, LSD, amfetamiini ja näiden johdannaiset) käyttö.

Huumausaineisiin liittyvistä rikoksista tuomitaan rikoslain perusteella.

Riippuvuus päihteisiin

Riippuvuus voi syntyä johonkin aineeseen tai toimintaan. Mitä nopeammin jokin aine tai toiminta tuottaa mielihyvää tavalla tai toisella, sitä helpommin syntyy riippuvuussuhde esimerkiksi tupakkaan tai alkoholiin. Huomattavaa on,

että nuorilla riippuvuussuhde muodostuu aikuisia nopeammin, sillä nuorten aivojen kehitys on vielä kesken.

Vanhempien ja muiden aikuisten tulee vastuullisesti valvoa nuorta ja asettaa rajoja, jolloin päihdekokeiluille ei juurikaan jää tilaa ja joissa niihin puututaan hyvissä ajoin. On hyvä tiedostaa riippuvuusriskit: **nuori henkilö on vasta kehittyvässä, ja varhainen** alkoholinkäytön aloittaminen haittaa lapsen ja nuoren normaalia kehitystä.

HUOMIO!

NOLLATOLERANSSI – EI PÄIHTEITÄ!

Alkoholituotteita **ei sallita** minkäänlaisissa seurakunnan lapsille ja nuorille järjestämissä tapahtumissa tai tiloissa.

Tupakoinnin ja sähkösavukkeen käytön kieltämisessä tulee olla johdonmukainen. Minkäänlaista tupakointia **ei tule sallia** alaikäisten tai aikuisten keskuudessa ulko- tai sisätiloissa, kuten aiemmin edellä tupakointia koskevassa tupakointikiellossa on ilmaistu.

Huumeita tai siihen rinnastettavia tuotteita **ei sallita** seurakunnan järjestämissä tapahtumissa tai tiloissa.

Sääntöjen rikkominen aiheuttaa toimenpiteitä, joista on erikseen sovittu ONL:ssä tai muun vastuutahon kanssa.

Lähteet ja lisätietoja:

Alkoholilaki (8.12.1994/1143). Finlex, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941143>.

Huumausainelaki (30.5.2008/373). Finlex, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080373>.

Tupakkalaki (13.8.1976/693). Finlex, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1976/19760693>.

Työterveyslaitos. http://www.ttl.fi/fi/tiedotteet/Sivut/tiedote7_2012.aspx.

Valvira. *Sähkösavuke*. http://www.valvira.fi/ohjaus_ja_valvonta/tupakka/sahkosavuke.

Väestöliitto. *Murkun kanssa*.

http://www.vaestoliitto.fi/murkun_kanssa/tietoa/riskikayttaytyminen/paihteet/.

8. KIUSAAMINEN JA SIIHEN PUUTTUMINEN

Kiusaamista tapahtuu usein kouluissa, mutta myös vapaa-ajalla. Ei siis ole mahdotonta, että kiusaamista ilmenee vaikkapa seurakunnan leirillä tai kerhossa.

Mitä kiusaaminen on?

Kiusaaminen on toistuvasti kiusatulle aiheutettua kielteistä käyttäytymistä sekä vallan ja voiman väärinkäyttöä. Tarkoituksena on aiheuttaa kiusatulle pahaa mieltä. Kiusaajina voi olla yksi tai useampi henkilö, joita vastaan kiusatun on vaikea puolustautua. Kiusattu on tavalla tai toisella kiusaajaansa heikompi ja useimmiten puolustuskyvytön.

Kiusaaminen eroaa riitelystä ja leikistä siten, että kiusaaminen on 1) **tahallista**, 2) **toistuvaa** ja 3) **kiusaaja on kiusaajaansa nähden jollain tavoin puolustuskyvytön tai heikommassa asemassa**.

Ristiriidat ja erimielisyydet eivät ole kiusaamista, vaan ne kuuluvat ihmisten vuorovaikutustilanteisiin. Näiden asioiden keskinäinen selvittely lasten tai nuorten välillä on sinänsä hyvä asia, vaikka aiheuttaakin useimmiten pahaa oloa ja mieltä. Kuitenkin tämä opettaa lapselle ja nuorelle tunnetaitoja: ristiriitojen selvittelyä, tunteiden käsittelyä ja joustavuutta. Aina ei voi olla asioista samaa mieltä, vaan joskus erimielisyydet voivat kärjistyä riidaksikin, jonka selvittäminen on tärkeä asia. Ristiriidat ja erimielisyydet ovat luonteeltaan ohimeneviä, kun taas kiusaaminen on usein toistuvaa.

Kiusaamisen monet muodot

Kiusaaminen voi olla suoraa tai epäsuoraa toimintaa. **Suora kiusaaminen** tarkoittaa sitä, kun kiusattua satutetaan sanoilla (verbaalisesti) tai fyysisesti. Sa-

nallinen kiusaaminen on yleisintä.

Verbaalisia kiusaamiskeinoja ovat esimerkiksi:

- ◇ loukkaava nimittely,
- ◇ uhkailu,
- ◇ pakottaminen,
- ◇ kiristäminen,
- ◇ ulkonäön tai muun ominaisuuden pilkkaaminen ja
- ◇ naurunalaiseksi tekeminen.

Fyysisiä kiusaamiskeinoja ovat esimerkiksi:

- ◇ potkiminen,
- ◇ töniminen,
- ◇ lyöminen sekä
- ◇ kiusatun omaisuuden varastaminen, piilottaminen tai tuhoaminen.

Epäsuora kiusaaminen (hiljainen kiusaaminen) ilmenee monin eri tavoin, jopa hienovaraisesti, jolloin kiusaaminen on vaikeammin havaittavissa. Se sattuuta uhria salakavalasti.

Epäsuoraa kiusaamista voi olla esimerkiksi kiusatun

- ◇ sulkeminen pois ryhmästä,
- ◇ arvostelua selän takana,
- ◇ perättömien ja valheellisten asioiden kertominen ja niiden levittäminen eteenpäin.

Hienovaraisempaa epäsuoraa kiusaamista on muun muassa

- ◇ **tervehtimättä jättäminen**,
- ◇ **vaikeneminen** (esim. kun kiusattu saapuu samaan tilaan, kiusaaja tai kiusaajat lopettavat puhumisen, jolloin ilmapiiriin laskeutuu ”merkitsevä” hiljaisuus.)
- ◇ **huokaukset** (esim. kiusaaja huokailee, kun kiusattu tulee paikalle.

Kiusaaja tuo esille, kuinka hänen läsnäolonsa on jollain tavalla rasittava.)

◇ **kiusatun tuijottaminen tai vastaavasti katsekontaktin välttäminen** (esim. kiusaaja katsoo tiivistä kiusattuun, jolloin kysymyksessä on uhkaavan tunnelman luominen tai vastaavasti kiusattu on kiusaajalleen kuin "ilmaa", jolloin kiusaaja ei katso uhriinsa).

Kuinka toimia kiusaamistapauksen tultua ilmi?

Kiusaamiseen tulee puuttua varhaisessa vaiheessa ja myös ehkäistä kiusaamista. Toimivia keinoja voivat olla lasten ja nuorten itsetunnon ja sosiaalisten taitojen sekä ryhmähengen tukeminen. Seurakunnan lapsi- ja nuorisotyössä olevien tulee puuttua kiusaamistilanteisiin välittömästi, ja tilannetta ei kannata vähätellä. Kiusaamistilanteisiin puuttuminen viestii muille lapsille ja nuorille, että kiusaaminen ei ole hyväksyttävää toimintaa. Kaikilla aikuisilla on kasvatus- ja huolenpitolvastuu.

Kiusaamisen huomaaminen ei ole aina helppoa, mutta työssä olevien on seurattava mitä ryhmissä ja eri tilanteissa tapahtuu ihmisten välillä. Kiusattu itse ei välttämättä tule itse kertomaan kiusaamisestaan. Mikäli lapsi tai nuori tulee kertomaan kiusaamisestaan, on asia otettava tosissaan ja ryhdyttävä toimenpiteisiin tilanteen selvittämiseksi ja korjaamiseksi. Vaikka akuutti tilanne saataisiin hoidettua kuntoon, sekä kiusaaja että kiusattu tarvitsevat tukea tämänkin jälkeen.

Perusopetuslain (628/1998) 29 §:ssä velvoitetaan opetukseen osallistuvalla taakamaan oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Oppilaita tulee suojella väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Opettajilla on siten lakisääteinen velvollisuus puuttua kiusaamiseen. Vaikka edellä mainitut asiat koskevatkin koulu- maailmaa, tämä on hyvä eettinen ohjeistus myös seurakunnan lapsi- ja nuorisotyössä olevien ja muiden vapaaehtoisten ohjaustyön parissa.

Kiusaamisen jäljet kiusatussa

Kiusaaja ei pyri tekemään kiusatun elämää helpoksi. Kiusaamisella voi olla hyvin kauaskantoisia ja vakavia seurauksia. Se uhkaa niin kiusatun kuin kiusaavan lapsen tai nuoren hyvinvointia ja tasapainoista kehitystä. Kiusaamisesta johtuvien vaurioiden syvyyteen vaikuttavat väkivallan kesto ja luonne. Toisaalta uhrin oma tapa käsitellä asioita vaikuttaa siihen, kuinka hän selviytyy vaikeista kokemuksistaan. Toistuva hyljeksintä ja välinpitämätön kohtelu jättää jälkensä uhriin. Ne aiheuttavat kiusatulle pahaa mieltä, yksinäisyyden tunnetta ja minäkuvan sekä itsetunnon vaurioita. Luottamus toisiin ihmisiin heikkenee. Pahimmassa tapauksessa kiusaaminen voi aiheuttaa lapsen tai nuoren elämän-ilon tai -halun sammumiseen, ja kiusatusta tulee itsetuhoinen. Jäljet, jotka jäävät kiusattuun ovat yksilöllisiä. Paranemisprosessi voi kestää kauan tai sitä ei ehkä tapahdu koskaan.

Kiusattu voi oirehtia eri tavoin, kuten psykosomaattisin stressioirein (kiputilat, nukkumisvaikeudet, yleinen sairastelu, yökastelu tai syömishäiriö). Myös kiusaajalla on todettu ilmenevän nukkumisvaikeuksia, särkyjä ja mielihäiriöitä. On kuitenkin huomattava, että tällaiset oireet voivat johtua muistakin syistä.

Kiusaaminen ei kuitenkaan lopu itsestään. Se voi vähentyä alakouluvuosina, mutta taas murrosikänsä kynnyksellä kiusaaminen yleensä lisääntyy. Tällaista voi ilmetä myös seurakunnan lapsi- ja nuorisotoiminnassa. Aikuisten ei pidä uskoa, että kiusaaminen loppuu ajallaan, vaan siihen on reagoitava nopeasti. Erityisesti pitkään jatkunut kiusaaminen on riski niin kiusaajan kuin kiusatun myöhemmälle kehitykselle.

NOLLATOLERANSSI KIUUSAAMISELLE!

Älä hyväksy minkäänlaista kiusaamista seurakunnan toiminnassa.

Ole valpas ja seuraa, kuinka ryhmä toimii ja kuinka yksilöt toimivat keskenään.

Ota vakavasti, mikäli tietoosi tulee kiusaamistapaus – pyri selvittämään heti asia yhdessä kiusaajan ja kiusatun kanssa. Voit puhua ensin vuorotellen asianosaisten kanssa ja lopuksi yhteisesti. Tarvittaessa ota toinen ohjaaja tai vapaaehtoistyöntekijä avuksesi. Lisäksi on hyvä olla yhteydessä kotiin, jos tilanne niin vaatii.

Lähteet ja lisätiedot:

KiVa Koulu. <http://www.kivakoulu.fi/vanhemmille>.

Lämsä, Anna-Liisa 2009. Kiusaamisen muodot ja ulottuvuudet. – Anna-Liisa Lämsä (toim.), *Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin* 2009, 59–72. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. <http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaaminen/>.

Perusopetuslaki (628/1998). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>.

Salmivalli, Christina 2003. Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. 30–31. Jyväskylä: PS-Kustannus.

9. SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ JA SUKUPUOLEEN PERUSTUVA HÄIRINTÄ

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609 tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuvaa syrjintää ja edistää naisten ja miesten tasa-arvoa. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää naisten asemaa työelämässä. Tätä lakia ei kuitenkaan sovelleta muun muassa ortodoksisen kirkkokunnan uskonnon harjoittamiseen liittyvään toimintaan. Tämän lain esilletuominen tässä opissa on perusteltua, sillä vuonna 2009 tehtiin muutos tasa-arvolakiin, jossa eroteltiin ja täsmennettiin käsitteet *seksuaalinen häirintä* ja *sukupuoleen perustuva häirintä*.

*"Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan tasa-arvoissa sanallista, sanatonta tai fyysistä, **luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä**, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri."* (Työterveyslaitos.)

Sukupuoleen perustuva häirintä on muutoin samanlaista, mutta **ei ole luonteeltaan seksuaalista**. Seksuaalissävytteinen huomio muuttuu häirinnäksi, kun toiminnan kohteeksi joutunut ilmaisee pitävänsä sitä loukkaavana tai vastenmielisenä. Häiritsevästi voi käyttäytyä kuka tahansa **tuttu tai tuntematon henkilö**. Seksuaalisen häirinnän kohteeksi voi joutua koulussa, työpaikalla, vapaa-ajalla jne. Seksuaalista häirintää voi esiintyä seurakunnan lasten ja nuorten keskuudessa, mutta myös työntekijöinä toimivien aikuisten keskuudessa.

Seksuaalista häirintää ovat:

- ◇ seksuaaliset vihjailut ja eleet,
- ◇ härskit puheet, kaksimieliset vitsit sekä vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset ja kysymykset,
- ◇ seksuaalisesti värittyneet sähköpostit ja puhelut,
- ◇ fyysinen koskettelu (esim. rintaliivien paukuttelu, kurkistelu vaatteiden alle, kopelointi, hively ja nipistely)
- ◇ sukupuoliyhteyttä tai muuta seksuaalista kanssakäymiseen liittyviä ehdotuksia tai vaatimuksia,
- ◇ nimittely (huorittelu/homottelu)
- ◇ raiskaus tai sen yritys.

Lapsilla ja nuorilla on itsemääräämisoikeus. Itsemääräämisoikeus koskee myös aikuisia. Kaikilla on mahdollisuus sanoa "ei", kun siltä tuntuu. Itsemääräämisoikeus on määritelty ihmisen perusoikeuksiin. Jokaisella ihmisellä on oikeus **henkilökohtaisen koskemattomuuden suojaan. Flirttailu on eri**

asia kuin yksipuolinen häirintä. Häirintä on aina ei-toivottua ja yksipuolista. Flirttailussa esim. katsekontakti tuntuu hyvältä molemmille osapuolille.

Kuinka toimia häirintätilanteessa?

Seksuaaliseen häirintään on puututtava heti. Jos olet itse kokenut tai koet seksuaalista häirintää työympäristössäsi tavalla tai toisella, ilmaise asian vastenmielisyyttä suoraan tekijälle. Mikäli et uskalla sanoa sitä tai tekijä ei lopeta toimintaansa ilmauksesta huolimatta, pyydä taustatukea avuksesi. Työturvallisuuslaki velvoittaa työnantajan puuttumaan tilanteeseen:

”Jos työssä esiintyy työntekijään kohdistuvaa hänen terveydelleen haittaa tai vaaraa aiheuttavaa häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua, työnantajan on asiasta tiedon saatuaan käytettävissään olevin keinoin ryhdyttävä toimiin epäkohdan poistamiseksi” (Työturvallisuuslaki § 28, 2002/738).

On tärkeää, että häirinnän **tekotavat, toistuvuus ja häirityn reagoinnit dokumentoidaan.** Tasa-arvobarometrin (2008) mukaan eniten seksuaalista häirintää esiintyi palvelu-, myynti- ja hoitotyössä.

Mikäli lapsi tai nuori ilmaisee kokeneensa seksuaalista häirintää, on asiaan puututtava heti. Häirintä voi olla lievää, mutta silti se voi aiheuttaa pahaa oloa ja ahdistusta nuorelle. Alaikäiseen lapseen kohdistuva häirintä on erityisen vakava asia.

Nuorta voi opettaa lopettamaan itse halventavan kielen käyttämisen tai vitsien kertomisen tai kieltämään muita käyttämästä halventavaa kieltä tai vitsien kertomista. Aikuinen ei voi vähätellä tilannetta ajattelemalla ”rakkaudesta se hevonenkin potkii” tai ”pojat ovat poikia”. On myös huomioitava, että vaikka tytöt kokevat enemmän seksuaalista häirintää, sitä kokevat myös pojat. Aikuisen on oltava nuoren tukena, joka kertoo kohdanneensa häirintää. Tarvittaessa aikuisen on autettava ja tuettava nuorta tekemään rikosilmoitus.

Turvaohjeet nuorelle

- 1) **Sano EI.** Opettele sanomaan "ei" kuuluvalla, jämäkällä ja vakuuttavalla äänellä.
- 2) **Poistu paikalta (tai nettisivustolta).** Saat poistua aina sanomatta sanaakaan. Et tarvitse kenenkään lupaa tai suostumusta epäilyttävästä tilanteesta poistumiseen.
- 3) **Kerro luotettavalle aikuiselle.** Kerro, vaikka tilanne olisi jo ohi. Aikuinen voi puuttua tilanteeseen ja tukea lasta. Muista kiittää nuorta, kun hän kertoo. Kehu, jos hän on kuunnellut sisäistä ääntään ja toiminut tilanteessa parhaaksi katsomallaan tavalla.

HUOMIO!

NOLLATOLERANSSI SEKSUAALISELLE HÄIRINNÄLLE!

Älä itse alistu häirinnälle työympäristössäsi, pidä puolesi. Puutu heti häirintätilanteisiin, jos kuulet seksuaalissävytteistä puhetta tai näet vastaavaa toimintaa. Ota asia vakavasti. Anna tukesi häirintää kohdanneelle nuorelle. Esimerkiksi leireillä (jos tarve vaatii), voidaan yhteisesti sopia säännöistä ja keskustella häirinnästä.

Lähteet ja lisätiedot:

Aaltonen, Jussi 2012. *Turvataitoja nuorille*. Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. www.thl.fi/thl-client/pdfs/b953f441-755e-4daa-a3c8-6994b16fb718.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>.

MLL. Seksuaalinen häirintä. <http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaamisen-ehkaiseminen/seksuaalinen-hairinta/>.

Omat rajani.fi. <http://www.omatrajani.fi/fi/mita+vakivalta+on/seksuaalinen+hairinta/>.

Työterveyslaitos.

http://www.ttl.fi/fi/tyoyhteiso_ja_esimiestyo/tyoyhteison_ristiriidat_ja_ratkaisut/seksuaalinen_ja_sukupuolinen_hairinta/sivut/default.aspx.

Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>.

10. LAPSET JA NUORET SOSIAALISESSA MEDIASSA

Mitä on sosiaalinen media? Sosiaalinen media eli yhteisömedia (lyh. some) tarkoittaa netissä olevia erilaisia verkkoviestintäympäristöjä. Sosiaalista mediaa ovat muun muassa erilaiset blogipalvelut (esim. Blogger, LiveJournal, WordPress), mikroblogipalveluita (esim. Twitter), wikipalveluita (Wikipedia), mediapalveluita (esim. YouTube, Vimeo, Flickr), yhteisöjä (Facebook, Suomi24, IRC-galleria) ja virtuaalimaailmoja (Second Life, Habbo Hotel).

Lähes kaikki suomalaislapset (97 %) käyttää nettiä viikottain ja osa päivittäin (77 %). Tiedonhaun lisäksi netti toimii sosiaalisen kanssakäymisen välineenä. Kaverisuhteita solmitaan ja pidetään yllä erilaisien virtuaalimaailmojen ja chat-keskustelujen avulla. Internet voi kuitenkin aiheuttaa käyttäjässään riippuvuutta, johon on puututtava ajoissa. Netti on hyvä renki, mutta huono isäntä. Aikuisten on hyvä olla tietoisia siitä, että kuinka paljon nuoret viettävät aikaa netissä, ja ylipäättään olla kiinnostunut siitä, mitä nuori puuhaa internetissä. Aikuisen ei tarvitse osata kaikkea mitä nuori osaa, mutta aito kiinnostus osoittaa nuorelle, että aikuinen välittää hänestä.

Turvallisuudesta

Nuorten ja lasten tulisi ymmärtää, että myös netissä on **sääntöjä**, joita kannattaa noudattaa. Netissä tulee noudattaa lakeja, hyviä käytöstapoja, olla lataamatta laittomasti musiikkia, elokuvia ja pelejä sekä olla kiusaamatta toisia. Lisäksi nuoren tulee varmistua **omasta turvallisuudesta**. Henkilötietoja ei tulisi antaa kenellekään, varsinkaan tuntemattomalle henkilölle. Kuvien julkaisemisesta pitäisi sopia aina huoltajien kanssa. Netissä liikkuu huijareita ja kaikki asiat eivät ole kivoja tai tosia. Oma tietokone on hyvä **suojata**. Suojaimista voidaan tehdä koneen käyttöjärjestelmän päivityksellä, käyttämällä ajantasaista viruksentorjuntaa ja palomuuria, olemalla tarkkana, kun selataan ja ladataan materiaalia netistä. Aiemmin esitetty **Turvaohjeet nuorelle**

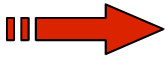
soveltuu hyvin internetissä toimimiseen epäilyttävän tai ahdistavan tilanteen varalle.

Sosiaalinen media lapsi- ja nuorisotyössä

Mikäli lapsi- ja nuorisotyössä halutaan pysyä ajan hermolla mukana ja otetaan käyttöön jokin sosiaalinen media yhdeksi organisaation työvälineeksi, tulee valitun mediapalvelun kuvastaa organisaation arvoja, missiota ja visiota. Lisäksi tulee selvittää, mikä on sosiaalisen median tarkoitus. On myös tärkeää tehdä ero ammattiroolin ja henkilökohtaisen roolin välillä. Sosiaalisesta mediasta vastaavan työryhmän tulee valita onko toiminta muodoltaan avointa vai anonyymiä (esim. nimimerkin takana). Valittiinpa työvälineeksi mikä tahansa sosiaalisen median tarjoama palvelu, on käytössä huomioitava eräitä samoja **tietoturvaan ja yksityisyyden suojaan** liittyviä asioita, joita on aiemmin käsitelty tässä oppaassa (esim. henkilötiedot, valokuvaus, kuvien jakaminen ja levitys).

Seuraavassa kuvitteellisessa tilanteessa mediavälineeksi on valittu esimerkiksi blogi eli verkkopäiväkirja, johon voidaan kirjoittaa tapahtumia nuorten leiristä. Tekstin, valokuvan tai videon verkkojulkaiseminen on helppoa. Kun valokuvia halutaan liittää elävöittämään blogin tekstiä, on huomioitava tekijänoikeudet ja yksityisyyden suoja. Kuvan ottajalla säilyy oikeus kuviinsa, ei kuvatulla. Toisen henkilön ottamia kuvia ei saa laittaa ilman lupaa blogiin. Lisäksi on kysyttävä lupa kuvatuilta kuvan yleiseen julkaisuun. Alaikäisien kohdalla on kysyttävä lupa vanhemmilta. Yksityisyyden suoja on muistettava valokuvassa muiden tunnistettavien henkilöiden osalta.

HUOMIO!

Ole kiinnostunut lapsen/nuoren netin käytöstä.
Tee lapsen kanssa sopimus netin käytöstä (ajankäyttö, sallitut sivut jne.)
Selvitä lapselle, että netti on hyvä asia, mutta siellä on myös huonoja asioita.
Kerro, kuinka pitää toimia, mikäli kohtaa netissä epämiellyttävän asian → kerro turvaohjeesta.
Jos käytät työssäsi jotain sosiaalista mediaa, perehdy tarkasti tietoturvaan ja yksityisyyden suojaan liittyviin asioihin. Tietoa löytyy runsaasti netistä eri sivustoilta.

Lähteet ja lisätiedot:

Ilmo Jokinen 2011. Verkossa tehtävän nuorisotyön eettisiä periaatteita. – Jani Merikivi, Päivi Timonen, Leena Tuuttila (toim.), *Sähköä ilmassa. Näkökulmia verkkoperustaiseen nuorisotyöhön* 2011, 108–113. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 111. Helsinki: Unigrafia. www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/sahkoa-ilmassa.pdf.
Väestöliitto. Netti nuorten elämässä.
http://www.vaestoliitto.fi/murkun_kanssa/tietoa/netti_ja_media2/netti/

11. TURVALLISUUS SEURAKUNNAN TAPAHTUMISSA

Ortodoksisten nuorten liitto ry on nuorisotyön järjestäjänä **kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain** (30.1.2004/75) mukaan velvoitettu noudattamaan määräyksiä ohjelmapalvelujen turvallisuuden takaamiseksi. Lain mukaan palvelun tarjoajalla tulee olla riittävät ja oikeat tiedot kulutustavarasta ja kuluttajapalveluksesta sekä niihin liittyvistä riskeistä. Lisäksi seurakunta on rakennuksen omistaja tai haltija, jolloin seurakunnan velvollisuutena on toiminnassaan ehkäistä vaaratilanteiden syntyä, varautumaan henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa. Tämä edellyttää erilaisten pelastustoimenpiteiden suunnittelua. Seurakunta on myös työnantaja, joten sen tulee huolehtia työntekijöidensä turvallisuudesta ja terveydestä **työturvallisuuslain** (23.8.2002/738) mukaisesti.

Kuluttajaviraston mukaan ohjelmapalveluilla tarkoitetaan muun muassa erilaisissa toimintaympäristöissä, kuten sisä- ja ulkotiloissa, taajamissa, maastossa, ilmassa, vesillä ja tiellä tapahtuvat ohjelma-, seikkailu-, elämys-, luonto- ja liikuntapalvelut. Esimerkiksi ONL järjestää **ohjattua ohjelmapalvelua**, joka tarkoittaa esimerkiksi leiriläiselle tarjottavaa palvelua ohjaajan, oppaan tai muun valvonnassa.

Yleistä turvallisuusohjeista

ONL laatii jokaiselle leirille ja retkelle yksilöidyn **turvallisuusasiakirjan**, tarvittaessa esimerkiksi suurempiin tapahtumiin myös yhdessä palokunnan ja poliisin kanssa pelastussuunnitelma. Leirikeskuksissa on omat pelastussuunnitelmansa, jotka on laadittu **pelastuslain** (468/2003) vaatimuksesta. Lisäksi alaikäisiltä osallistujien huoltajilta pyydetään aina kuluttajasuojalain mukaiset tieto- ja turvalomakkeet, joissa kysytään muun muassa sairaudet, lääkitykset, uimataito jne.

➔ HUOMIO!

Turvallisuus: Toiminta on turvallista, jos siihen liittyvät riskit ovat hyväksyttäviä. Turvallisuudella tarkoitetaan kokonaisvaltaista fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta niin, ettei kenellekään aiheudu loukkaantumista tai vammautumista eikä horjuteta tarpeettomasti psyykkistä tasapainoa.

Riskien arviointi: Laaja-alaista ja järjestelmällistä vaarojen ja terveyshaittojen tunnistamista sekä niiden merkitysten arvioimista turvallisuudelle, terveydelle ja omaisuudelle. Tavoitteena on parantaa turvallisuutta.

Osallistujaryhmä ja osallistujien lukumäärä on huomioitava esimerkiksi leirin tai muun tapahtuman osalta, jotta toiminnan turvallisuus on taattu. Lisäksi maasto-, ympäristö- ja sääolosuhteet sekä osallistujaryhmä (esim. lapset, nuoret, liikuntarajoitteiset) ja ohjaajien lukumäärä on otettava huomioon. Etukäteen on määritettävä turvallisuuden kannalta tarpeelliset ikä-, kunto-, taito- tai muut vaatimukset ja rajoitukset. Olosuhteet on huomioitava turvallisen toi-

minnan kannalta, esimerkiksi kylmyys/kuumuus, ukkonen tai jään aiheuttama liukkaus, voivat rajoittaa toimintaa. Olosuhteiden muuttuessa tapahtuman järjestäjällä tulee olla selkeät ohjeet toiminnan turvaamiseksi.

HUOMIO!

TURVALLISUUSASIAKIRJA: Seurakunnan laatima kirjallinen asiakirja, jossa on määritelty ohjelmanpalvelujen, kuten leiri- ja retkitoiminnan turvallisuuteen liittyviä asioita. Asiakirjassa on tietoa muun muassa henkilöstön tehtäväjaosta, riskien arvioinnista, turvallisuussuunnitelmasta, avunhälyttämisjärjestelyt eri vahinko-, onnettomuus- ja vaaratilanteisiin.

TURVALLISUUSSUUNNITELMA: Seurakunnan laatimat ohjeet yksittäisiin suurempiriskisiin toimintoihin, kuten retken, leirin tai vaelluksen suorituspaikkojen osalta. Turvallisuussuunnitelma liitetään osaksi turvallisuusasiakirjaa.

Vastuu asiakirjojen laadinnasta on leirin vastuujohtajaksi nimetyllä tai vastaavalla henkilöllä. Leiri henkilöstö perehdytetään asiakirjojen sisältöön, ja turvallisuusasiakirjat on oltava saatavilla koko leirin tai muun tapahtuman ajan. Lisäksi ohjaajilla tulee olla huoltajien yhteystiedot ja toimintoihin, joissa on riskejä turvallisuuteen liittyen (esim. metsäretket, kanoottiretki) myös huoltajien kirjallinen suostumus. Ulkomaisten osanottajien suhteen on varmistuttava, että leirillä on riittävästi kielitaitoisia ohjaajia. Erityisesti suurempiriskisissä toiminnoissa tulee varmistua, että ohjeet yms. on ymmärretty. Mikäli leirille tai muuhun tapahtumaan osallistuu erityisryhmä tai yksikin osallistujista kuuluu erityisavun tai -tuen piiriin, on seurakunnan huomioitava nämä asiat varsinkin henkilökunnan ammattitaidossa ja henkilökunnan muissa resursseissa.

Päihteisiin suhtaudutaan nollatoleranssilla eli niitä ei suvaita missään seurakunnan järjestämässä tapahtumassa. Leiriohjaajien tulee olla tietoisia siitä, kuinka toimia kun päihteiden käyttöä on ilmennyt.

Fyysisen ja psyykkisen kuormituksen tulee olla osallistujalle kohtuullista. Osallistujaa ei saa pakottaa tekemään jotain sellaista, mihin hän ei tunne

olevansa valmis. Osallistumisen tulee siten olla vapaaehtoista. Lisäksi leiriläiselle tulee kertoa toimintoihin mahdollisesti liittyvät vaaratekijät ja pukeutumiseen sekä muuhun varustautumiseen liittyvät asiat hyvissä ajoin.

Osallistujien kanssa tulee sopia valokuvauskäytännöistä. Mikäli leirillä valokuvataan järjestäjän toimesta, on siitä ilmoitettava etukäteen. Kuvauksesta on mahdollista kieltäytyä. Kuvien julkaisuun on pyydettävä aina asianomaisen lupa ja alle 18-vuotiaan osalta lupa pyydetään huoltajilta.

Henkilökunta

Henkilökunnalta edellytetään asianmukaista koulutusta tehtäviinsä. Henkilökunta voi muodostua seurakunnan palvelussuhteessa olevista ja vapaaehtoisista työntekijöistä. Lisäksi leirillä tai muussa tapahtumassa voi olla mukana muun muassa työharjoittelijoita, jotka useimmiten toimivat varsinaisten ohjaajien apuhenkilöinä. **Perehdytyskoulutus on kaiken turvallisen toiminnan lähtökohta,** sillä vapaaehtoisten ja työharjoittelijoiden osalta täytyy olla riittävät edellytykset toimia turvallisesti. Heidän terveydelleen tai turvallisuudelleen ei myöskään saa aiheutua vaaraa. Vapaaehtoisten ja työharjoittelijoiden tulee noudattaa sovittuja sääntöjä ja turvallisuusohjeita omassa toiminnassaan.

Henkilöstön määrä voi vaihdella tilanteen mukaan eri leirillä ja retkillä. **Työntekijöillä tulee olla riittävät ensiapu-, pelastus- ja alkusammutustaidot. Jokaisella leirillä tulee olla vähintään yksi ensiapukoulutuksen suorittanut henkilö ja alkusammutuksen hallitseva henkilö.**

Muut huomioon otavat asiat

Järjestäjän on huomioon otettava toiminnassaan myös **koneiden, laitteiden ja rakenteiden turvallisuusvaatimukset.** Paloturvallisuusmääräyksien huomiointi on tarpeellista muun muassa rakennusten, majoitus- ja kokoontumistilojen ja muiden rakennuksiin verrattavien tilojen osalta (teltat, kodat, grillika-

tokset). Rakennuksissa tulee olla riittävä määrä merkittyjä poistumisteitä ja palohälyttimiä. Lisäksi alkusammutusvälineistön tulee olla helposti saatavilla.

Seurakunnan on varmistettava, että käytössä olevat elintarvikkeet ovat turvalisia. Tarpeen mukaan on oltava yhteistyössä terveystarkastajan kanssa. Kaikilta ruoan kanssa tekemisissä olevilta vaaditaan riittävää hygieniosaamista ja elintarviketuntemusta.

Hätätilannevalmius

Hätätilanne- ja pelastusvalmiuksista tulee olla erikseen laadittu toimintaohje. Nämä ohjeet tulee sisällyttää turvallisuusasiakirjaan. Hätätilanneohjeista tulee käydä ilmi, mitä hätätilanteessa tulee tehdä, vastualueet ja miten hätäapu saadaan paikan päälle. Seurakunnan on huolehdittava siitä, että apua on saatavissa suorituspaikalle tai sen läheisyyteen mahdollisimman helposti. Pysyvien leiripaikkojen tulee olla pelastusviranomaisten tiedossa. Lisäksi toimintaohjeissa tulee olla tietoa siitä, kuinka toimia onnettomuuden jälkeen.

Seurakunnan leiri- ja kurssikeskuksissa tulee olla **kirjallinen evakuointiohjelma** ja se tulee suunnitella pahimman mahdollisimman tilanteen varalta. Seurakunnan tulee laatia hätätilanne- ja pelastusvalmiussuunnitelman sekä evakuointiohjelman laatiminen.

Onnettomuudesta tai vakavasta läheltä piti -tilanteesta **on ilmoitettava tuoteturvallisuusvalvontaviranomaiselle** kuten Kuluttajavirastoon, lääninhallitukseen tai kunnan terveystarkastajalle. Samalla on ilmoitettava, mihin toimenpiteisiin vaaran johdosta on ryhdytty.

Tiedottaminen on yksi osa leirin turvallisuusasiakirjaa. Seurakunnalla täytyy olla selkeä ohjeistus tiedottamisesta tapaturman tai onnettomuuden sattuessa.

Lähteet ja lisätiedot:

Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (30.1.2004/75). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040075>.

Suomen ev. lut. kirkko. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2AE270>.

12. JOKAMIEHENOIKEUDET – OLE EKORETKEILIJÄ!

Mikäli seurakunnassa järjestetään retkiä tai muita tapahtumia luonnossa, tulee huomioida muutamia tärkeitä seikkoja leirytyksissä ja retkeilyssä. Jokamiehenoikeudet koskevat myös seurakunnan omia omistusmaita ja leirikeskuksia ympäristöineen.

Jokamiehenoikeudet Pohjoismaissa ovat laajimmat muihin EU-maihin verrattuna. Suomessa oleskelevalla *on oikeus käyttää luontoa riippumatta siitä, kuka on maanomistaja tai haltija*. Jokamiehenoikeudet perustuvat eri lakeihin ja yleisesti hyväksytyihin tapoihin. Jokamiehenoikeudet koskevat myös ulkomalaisia. Oikeuksia käyttävä ei kuitenkaan saa aiheuttaa häiriötä ja haittaa ympäristölleen. Seuraavassa luetellaan jokamiehenoikeudet ytimekkäästi:

Jokamiehenoikeuksia noudattavana **saat**

- ◇ liikkua jalan, hiihtäen tai pyöräillen luonnossa muualla kuin pihamaalla sekä muilla kuin sellaisilla pelloilla, niityillä tai istutuksilla, jotka voivat vahingoittaa kulkemisesta.
- ◇ oleskella tilapäisesti alueilla, missä liikkuminenkin on sallittua - voit esimerkiksi teltailla suhteellisen vapaasti, kunhan pidät huolen riittävästä etäisyydestä asumukseen,
- ◇ poimia luonnonmarjoja, sieniä ja kukkia,
- ◇ onkia ja pilkkiä sekä
- ◇ veneillä, uida ja peseytyä vesistöissä sekä kulkea jäällä.

Et saa:

- ◇ aiheuttaa häiriötä tai haittaa toisille,

- ◇ häiritä tai vahingoittaa lintujen pesiä ja poikasia,
- ◇ häiritä poroja ja riistaeläimiä,
- ◇ kaataa tai vahingoittaa kasvavia puita, ottaa kuivunutta tai kaatunutta puuta, varpuja, sammalta tms. toisen maalta (on siis pyydettävä lupa!),
- ◇ tehdä avotulta toisen maalle ilman pakottavaa tarvetta,
- ◇ häiritä kotirauhaa esimerkiksi leirytyksellä liian lähelle asumuksia tai meluamalla,
- ◇ roskata ympäristöä,
- ◇ ajaa moottoriajoneuvolla maastossa ilman maanomistajan lupaa ja
- ◇ kalastaa ja metsästää ilman asianomaisia lupia (siis: onkia ja pilkkiä saat, ellei sitä ole erikseen kielletty laissa tai muulla tavoin. Et saa kuitenkaan kalastaa, esim. vieheellä. Tähän tarvitaan erillisiä kalastuslupia).

Huomio!

Luonnonsuojelualueilla liikkumista on usein rajoitettu. Erityisesti lintujen pesimisaikana tulee alueilla liikkumista välttää.

Luonnontuotteiden ottamisesta

Voit poimia marjoja, sieniä ja metsäkukkia sieltä, missä jokamiehen oikeudet ovat voimassa. Et kuitenkaan saa poimia rauhoitettuja kasveja, sammalta tai jäkälää. Näin ollen esimerkiksi kerhojen askartelua varten ei voi kerätä vaikkapa jäkälää ilman lupaa. *Kansallispuistosta* voit myös kerätä marjoja ja sienestää, paitsi jos se on kielletty erikseen. *Luonnonpuistosta* ei saa ottaa eikä vahingoittaa sieniä, kasveja ja puita.

Mikä on kansallispuisto? Kansallispuisto on valtion omistama alue, jonka käytöstä säädetään lailla. Kansallispuistoa pidetään arvokkaana yleisenä nähtävyys- ja virkistysalueena.

Mikä on luonnonpuisto? Luonnonpuisto on lähinnä suojelua ja tieteellistä tutkimusta varten. Pyrkimyksenä on, että luonto pysyisi mahdollisimman kos-

kemattomana. Luonnonpuistoissa on tiukemmat suojelumääräykset, ja useimmiten alueet ovat yleisöltä kiellettyjä. Joissain luonnonpuistoissa voi olla kulku-reitti, mutta siltä ei saa poiketa muualle alueelle.

Tulenteko metsässä

Nuotion tai muun avotulen tekeminen **on kielletty**

- ◇ kun olosuhteet ovat sellaiset, jolloin tulipalon vaara on suuri (esim. kuivuus, tuuli);
- ◇ toisen maalle ilman maanomistajan lupaa.

Saat käyttää:

- ◇ retkikeitintä (joka on siis maapohjasta erillään) ilman maanomistajan lupaa.

Pelastusviranomainen voi kieltää avotulen teon, mikäli metsäpalon vaara on ilmeinen. Silloin tulta ei saa tehdä edes maanomistajan luvalla. Metsäpalovaarasta voidaan ilmaista kylteillä tai muiden viestimien avulla. Voimassa olevista metsäpalovaroituksista kerrotaan myös esimerkiksi ilmatieteenlaitoksen verkkosivuilla: www.ilmatieteenlaitos.fi. Kieltoja on noudatettava, ja noudattamatta jättämisestä joutuu vastuuseen, jos aiheuttaa metsäpalon tulentekokiellosta huolimatta.

Roskaaminen luonnossa

Vastuuntuntoinen retkeilijä ja luonnossa kulkija ei jätä roskaa lojumaan luontoon. **Roskaaminen on kielletty kaikilla alueilla.**

HUOMIO!

Sen minkä tuot tullessasi, viet myös mennessäsi. Joitain roskaa voi jättää niille tarkoitettuihin keräysastioihin tai polttaa avotullessa. Jäteastioiden tyhjentäminen kuluttaa kuitenkin herkkää luontoa, jolloin viisainta on kuljettaa jätteet itse pois luonnosta.

Lähteet ja lisätiedot:

Ympäristöhallinto. Jokamiehen oikeudet. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=696&lan=fj>.

13. TEKIJÄNOIKEUDET

Tekijänoikeuslaki (8.7.1961/404).

Tekijänoikeuslain pykälät ovat verraten mutkikkaita, joten tähän oppaaseen on pyritty tuomaan muutamat keskeiset asiat, jotka olisi huomioitava seurakunnan toiminnassa.

Tekijänoikeus syntyy automaattisesti luovan työn tekijälle, mikäli työ on omaperäinen ja itsenäinen. **Tekijänoikeudella suojataan luovaa työtä, joita voivat olla kirjallinen tai taiteellinen teos, kuten runot, näytelmät, sävellykset, musiikkiesitykset, valokuvat, elokuvat ja taideteokset.** Lisäksi tekijälle muodostuu myös moraalisia ja taloudellisia oikeuksia.

Tekijänoikeus ei kuitenkaan suojaa ideoita ja tietoja, eikä tekijänoikeus ole ikuinen. Tekijänoikeus katsotaan päättyneeksi, kun 70 vuotta on kulunut tekijän kuolemasta kuolinvuodesta luettuna (koskee alkuperäisteoksia, ei esimerkiksi suomennettua kirjallisuutta). Kunnat ovat helpottaneet koulujen toimintaa hankkimalla kaksi sopimuslisenssiä: sopimuslisenssi valokopioista ja sopimuslisenssi opetusnauhoituksesta.

Teosto ry myöntää luvat muun muassa seurakunnan **musiikilliseen toimintaan**. Lupa voi olla kattava musiikkilupa, joka sisältää luvat muun muassa konsertteihin ja muihin musiikkitapahtumiin (ei kata kuitenkaan ulkopuolisen järjestämiä tai tuottamia tilaisuuksia). Lupa kattaa myös seurakunnan tapahtumiin (muun muassa juhlat, retket, matkat ja leirit), seurakunnan

kerho- ja kuorotoiminnan (esim. musiikkikerhot, päiväkerhot, vanhusten ja nuorten piirit), seurakunnan henkilöstön työtilat ja tapahtumat sekä asiakastilat (seurakunnan ylläpitämät tilat). Rajattu musiikkilupa ei kata Kauneimmat joululaulut -tyyppisiä tapahtumia.

Musiikin tallentamiseen liittyviä **oikeuksia**:

◇ **Tallentaminen julkista esittämistä varten:** valmistaa ei-kaupallinen kopio äänitallenteesta taustamusiikin esittämiseksi (cd-levylle tai kovalevylle).

◇ Tallentajan tulee olla seurakunnan palveluksessa oleva henkilö.

◇ **Tallentaminen kerho- ja kuorotoiminnassa:** Seurakunnan kerhojen ja kuorojen juhlien musiikkiesitysten tallentaminen ei-kaupallisessa ja pienimuotoisessa tarkoituksessa.

◇ Muutaman ääni- ja kuvatallenteen valmistaminen seurakunnan kuorotoiminnassa harjoituskäyttöön.

◇ Tallenteen tekijän tulee olla kerhon tai kuoron ohjaaja tai kuulua seurakunnan henkilöstöön.

◇ **Huom!** Tallenteen tekeminen voi joskus edellyttää luvan saamista tekijältä. Lupien hankinta on seurakunnan vastuulla.

◇ Kopioitavan lähteen tulee olla laillinen. Lupa ei kata kopioiden käyttöä muualla kuin edellä mainituissa tarkoituksissa eikä siirtoa seurakunnan toiminnan ulkopuolella.

Luvan piiriin ei kuulu muun muassa:

◇ musiikin esittämistä Internetissä,

◇ ulkopuolisten järjestämiä tapahtumia,

◇ yhteistyössä järjestettäviä tapahtumia: konsertit ja musiikkitilaisuudet sekä muut tapahtumat, jotka seurakunta järjestää yhteistyössä muiden tahojen kanssa sekä

◇ tukitoimintoja: vanhempainyhdistysten järjestämät tilaisuudet.

Saako YouTubesta näyttää lapsille ja nuorille videoita?

Ei saa. Tähän tarvitaan lupa tekijältä. Useimmiten luvan saa tekijältä helposti sähköpostitse kysymällä. Mikäli video on merkitty **Creative Common**-lisenssillä, käyttöoikeudet ovat laajemmat, mutta täysin rajatonta oikeutta on harvemmin. Vaikka YouTubesta voi löytyä harrastukseen tai vaikkapa kerhotoimintaan liittyvää hyvää materiaalia, käyttöoikeudet ovat siis rajalliset. Myös musiikkivideot ovat luvanvaraisia.

Saako elokuvia näyttää seurakunnan tiloissa?

Elokuvia ei saa esittää ilman erillistä lupaa. Elokuva on teos, joka esitetään teknisin keinoin liikkuvana. Määritelmä on varsin laava, sillä todellisuudessa elokuvia ovat kaikki liikkuvaa kuvaa sisältävät teokset niiden esityksen kestoajasta huolimatta. On siis syytä noudattaa erityistä varovaisuutta elokuvan esittämisen suhteen.

Uusi kuvaohjelmalaki lasten suojelemiseksi astui voimaan 1.1.2012. Kuvaohjelmalaissa säädetään ikäraajat elokuvien katsomiseen: **S** (sallittu kaikenikäisille), **7**, **12**, **16** ja **18**. Ikärajojen 7, 12 ja 16 kohdalla voidaan joustaa **kolme vuotta**, kun lapsi saapuu elokuvaan täysi-ikäisen seurassa (18-vuotta täyttänyt). Tässä tapauksessa lapsi on huoltajan vastuulla.

Lähteet ja lisätiedot:

Finnkino. Ikäraajat. http://www.finnkino.fi/movies/ratings_new/.

Kuvaohjelmalaki (710/2011). <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110710>.

Operight. <http://www.operight.fi/>.

Tekijänoikeuslaki. Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>.

LÄHTEET

- Aaltonen, Jussi 2012. *Turvataitoja nuorille. Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn*. Opas 21, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino. www.thl.fi/thl-client/pdfs/b953f441-755e-4daa-a3c8-6994b16fb718.
- Alkoholilaki (8.12.1994/1143). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941143>.
- Finnkino. Ikäraajat. http://www.finnkino.fi/movies/ratings_new/.
- Henkilötietolaki (22.4.1999/523). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>.
- Kasvun kumppanit – lasten hyvinvointia vahvistamassa. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/nuorten/nuorisotyö.
- KiVa Koulu. <http://www.kivakoulu.fi/>.
- Kuvaohjelmalaki (710/2011). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110710>.
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (14.6.2002/503). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020504>.
- Lastensuojelulaki (13.4.2007/417). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.
- Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (30.1.2004/75). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040075>.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (8.4.1983/361). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>.
- Laki ortodoksisesta kirkosta (10.11.2006/985). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060985>.
- Lämsä, Anna-Liisa 2009. *Kiusaamisen muodot ja ulottuvuudet*. – Anna-Liisa Lämsä (toim.), *Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin* 2009, 59–72. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. <http://www.mll.fi/kasvattajille/>.
- Nuorisolaki (27.1.2006/72). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>.
- Oikeusrekisterikeskus. <http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18232.htm>.
- Operight. <http://www.operight.fi/>.
- Ortodoksisen Nuorten Liitto. <http://www.onl.fi/>.
- Perusopetuslaki (21.8.1998/628). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>.
- Rikoslaki (21.4.1995/578). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>.
- Salmivalli, Christina 2010. *Koulukiusaamiseen puuttuminen*. Kohti tehokkaita toimintamalleja. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://www.stm.fi/tasa-arvo>.
- Sosiaaliportti. Lastensuojelun käsikirja. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/Lastensuojelu/>.
- Suomen ev. lut. kirkko. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2AE270>
- Suomen partiolaiset. http://ohjelma.partio.fi/index.php?title=Mit%C3%A4_monikulttuurisuus_on%3F.
- Tekijänoikeuslaki (8.7.1961/404). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>.
- Terveysportti. <http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/etusivu.
- Tietosuojavaltuutetun toimisto. <http://www.tietosuoja.fi/33490.htm>.
- Tupakkalaki (13.8.1976/693). Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1976/19760693>.
- Työterveyslaitos. http://www.ttl.fi/fi/tiedotteet/Sivut/tiedote7_2012.aspx.
- Valvira. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. <http://www.valvira.fi/>.
- Veivo-Lempinen, Lea 2009. *Nuoren aito kohtaaminen*. – Anna-Liisa Lämsä (toim.), *Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin* 2009, s. 197–213. Jyväskylä: PS-kustannus.

Väestöliitto.

http://www.vaestoliitto.fi/murkun_kanssa/tietoa/riskikayttaytyminen/paihteet/

Yhdenvertaisuuslaki (20.1.2004/21). Finlex.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021>.

Ympäristöministeriö. www.ymparisto.fi/jokamiehenoikeudet

Wikipedia. Solidaarisuus. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Solidaarisuus>.

Wikipedia. Vaitioloovelvollisuus. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Vaitioloovelvollisuus>.

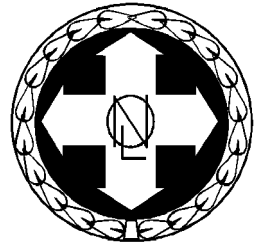
LIITTEET

Esimerkki turvallisuus- ja tietoturvalomakkeesta
Esimerkki turvallisuussuunnitelmasta

TURVALLISUUS- JA TIETOLOMAKE

Lasten- ja varhaisnuorten leiri 26.-29.6.2012

Tapahtumassa noudatetaan Kuluttajaviraston ohjeita ohjelmanpalvelujen turvallisuuden kehittämiseksi. Lomakkeen avulla kerätään ennakkotietoja leirin osallistujista onnettomuuksien ja tapaturmien ennaltaehkäisemiseksi. Lomake käsitellään luottamuksellisesti ja hävitetään vuoden sisällä leirin päättymisestä.

OSALLISTUJAN HENKILÖTIEDOT

Nimi

Syntymäaika

Osoite

Osallistujan puhelin

Huoltajien nimet
(ja osoite, jos eri
kuin osallistujalla)

Huoltajan puhelin
(tapahtuman aikana)

Kotiseurakunta

RUOKAVALIO JA -ALLERGIAT

Onko osallistujalla ruoka-aineallergioita tai noudattaako hän jotain erityistä ruokavaliota?

TIETOJA OSALLISTUJAN TERVEYDENTILASTA

Onko osallistujalla jokin sairaus, heinä-, siitepöly-, lääke- tms. allergia tai oppimisvaikeus?

Kuinka sairaus ilmenee?

Onko hänellä liikuntaan liittyviä rajoitteita?

Käyttääkö hän jotain lääkettä säännöllisesti?

Saako hänelle antaa reseptivapaita lääkkeitä tarvittaessa?

Kyllä Ei

Mitä lääkkeitä?

UIMATAITO JA SEIKKAILUTOIMINTA

Osaako osallistuja uida? Ei Kyllä Kyllä, yli 200 m

Saako hän osallistua mahdolliseen ohjattuun seikkailutoimintaan (esim. melonta, kiipeily, pienimuotoinen vaellus, erilaiset seikkailu- ja toimintapisteet).

Kyllä Ei

MUUTA TIEDOTETTAVAA

Voit vapaasti antaa muita tietoja (esim. osallistujan kielitaitoon tai elämäntilanteeseen liittyen) ja esittää toiveita tapahtuman henkilökunnalle.

YKSITYISYYDENSUOJAAN LIITTYVIÄ KYSYMYKSIÄ

Saako osallistuja esiintyä tapahtumasta otetuissa valokuviissa ONL:n internetsivuilla tai julkaisuissa?

Kyllä Kyllä, mutta vain ryhmäkuviissa Ei

Saako hänestä tehdä mahdollisesti radio-, tv, tai lehtijutun tapahtumaan liittyen?

Kyllä Ei

LASKUTUSTIEDOT

Osallistumismaksun laskutusosoite, jos eri kuin osallistujan osoite

TIETOA TURVALLISUUDESTA

Tapahtuman monet säännöt liittyvät turvallisuuteen. Peruslähtökohtana säännöissä on osallistujien fyysinen ja henkinen koskemattomuus. ONL:n tapahtumat ovat päihteettömiä ja alaikäisten osalta myös savuttomia. Huomaa, ettemme voi antaa alaikäiselle mitään lääkkeitä ilman huoltajan lupaa, ellei niitä ole tässä lomakkeessa mainittu. Osallistujien käyttämät lääkkeet, joihin liittyy riskejä (esim. adrenaliini ja keskushermostoon vaikuttavat aineet), säilytetään henkilökunnan valvonnassa. Uiminen toteutetaan valvottuna. Tapahtuma-alueelta ei voi poistua ilman lupaa. Erytistilanteissa tapahtuman johtaja on yhteydessä nuoren huoltajiin. ONL ei välitä osallistujien yksityisyyteen liittyviä tietoja ulkopuolisille. Osallistujat on vakuutettu tapaturman varalta tapahtuman ohjelman aikana.

ALLEKIRJOITUKSET

Vakuutan antamani tiedot oikeiksi ja sitoudun noudattamaan tapahtuman turvallisuuteen liittyviä sääntöjä.

Osallistuja

Huoltaja

Lomake palautetaan leirille tultaessa.

Ortodoksisten nuorten liitto ONL ry
Rantakatu 25
80100 JOENSUU

TURVALLISUUSASIAKIRJA

1. Perustiedot leiristä ja leiripaikasta

Lastenleiri 26.-29.6.2012
Puroniemen leirikeskus
Kerkonkoskentie 608
77700 RAUTALAMPI

Kurssilaisia 38
Henkilökuntaa 15 sekä 2 keittiöhenkilökuntaan kuuluvaa
Muita yöpyjiä
Leirikeskuksessa yöpyy leirin ajan 56 henkilöä.

Puroniemessä noudatetaan leirikeskuksen pelastussuunnitelmaa. Kokoontumispaikaksi on sovittu parkkipaikka. Palovarointimien toiminta ja majoitustilat tarkistetaan ennen leirin alkua.

2. Leirin henkilöstö ja turvallisuusvastaavan yhteystiedot

Leirin turvallisuusvastaava:
Maria Kauppila, leirin johtaja
sähköposti ja puhelin

Leirin ensiapuvastaavana toimivat XX ja XX.

Henkilökunta:

Johtaja (kunkin nimet)
Kanttori
Yleisohjaaja
Yleis- ja asiaohjaaja
Asiaohjaaja
Asiaohjaaja
Asiaohjaaja
Asiaohjaaja
Ryhmäohjaaja
Ryhmäohjaaja
Ryhmäohjaaja
Ryhmäohjaaja I
Ryhmäohjaaja
Nuoriso-ohjaaja
Talkoolainen

Keittiössä: XX ja XX.

3. Osallistujat

Liite 1, osallistujalista

4. Ohjelma

Liite 2. leirin ohjelmarunko/ ohjelma.

5. Kuvaus osallistujille annetusta ennakkotiedosta

Leiriläisille on lähetetty leirikirje, jossa on annettu tarpeelliset tiedot koskien leiriä. Leiriläisiä on myös pyydetty täyttämään ja palauttamaan huoltajan allekirjoituksella varustettu tietolomake tapahtuman alkuun mennessä. Ohjaajille on lähetetty ennen kurssia ohjaajakirje sekä sama kirje kuin osallistujille ja lisäksi on selvitetty tulevia tehtäviä.

Leirikirje liitteenä.

6. Ruokahuollon kuvaus

Leirikeskuksessa toimii oma valmistuskeittiö, jossa emäntänä toimii XX ja apuhenkilökuntana XX. He huolehtivat keittiön omavalvontasuunnitelman toteutumisesta. Ruokailut tapahtuvat pääasiassa normaaliolosuhteissa.

7. Riskianalyysi

Vaarojen tunnistus, todennäköisyys ja seuraus

Palovammat	mahdollisia	haitat pieniä tai vakavia
Maastopalo	mahdollinen	haitat pieniä tai vakavia
Allergiset reaktiot	mahdollisia	haitat pieniä tai vakavia
Pienet tapaturmat	mahdollisia	haitat pieniä tai vakavia
Vatsatautiepideemia	epätodennäköistä	haitat pieniä
Ruokamyrkytykset	erittäin epätodennäköistä	
Hukkumiset	epätodennäköistä	erittäin vakavaa
Liikenneonnettomuudet	epätodennäköisiä	haitat vakavia

Toimenpiteet vaarojen poistamiseksi:

Palovammat: Valvonta saunassa, nuotiolla ja aina tulta sekä kuumaa vettä tai ruoka-astioita käsiteltäessä.

Maastopalo: Tupakoinnin kieltäminen leirialueella ja kiellon valvonta. Nuotion sammuttaminen vedellä, jotta pohja ei jää kytemään. Turhan avotulen tekemisen välttäminen. Tulta ei jätetä koskaan vartioimatta.

Allergiset reaktiot: Johtaja tutustuu tietolomakkeisiin huolellisesti ja informoi ohjaajia mahdollisista allergioista sekä siitä kuinka ne huomioidaan.

Pienet tapaturmat: Turvallisuus leikeissä, peleissä ja vapaa-ajan ohjelmassa, riittävästi ohjaajia paikalla.

Vatsataudit ja ruokamyrkytykset: Huolehditaan riittävästä hygieniasta vessoilla, ruokailuissa yms. Vessoilla vaihdetaan päivittäin pyyhkeet, saippuaa ja käsidesiä on saatavilla koko ajan. Ennen jokaista ruokailua pestään kädet saippualla puhtaassa lämpimässä vedessä.

Hukkumiset: Uimavalvonnan riittävydestä huolehditaan, uimavalvojina kaksi uimataitoista ohjaajaa joista vähintään toinen on aina täysi-ikäinen. Uimaan ei päästetä liian montaa leiriläistä kerrallaan.

Liikenneonnettomuudet: Retkellä huolehditaan, että leiriläiset pysyvät ryhmässä ja vältetään vaarallisia tilanteita. Leiriohjelman puitteissa liikutaan varovasti tiellä ja välttäen liikenteen seassa liikkumista.

Joensuussa 4.6.2012

_____
Maria Kauppila
Leirin johtaja

_____
XX
Leirin varajohtaja

Olen perehtynyt tähän turvallisuusasiakirjaan.
Leirin henkilökunnan allekirjoitukset:

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Liitteet:

1. osallistujalista
2. ohjelma
3. kurssikirje